

3. Чудновский В.Э. О некоторых прикладных аспектах проблемы смысла жизни: [В свете рассмотрения проблемы «смысл жизни и профессия»] // Мир психологии. – 2001. – N 2. – С. 82-89.

4. Яковицька Л.С. Гендерні особливості соціально-психологічної адаптації випускників вишів / Л.С.Яковицька // Науковий вісник Херсонського державного університету. - Серія «Психологічні науки». - 2016. - Випуск 6., Т.1. – С.159-163.

Поцулко О. А.

кандидат історичних наук,
доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін

Кожевнікова Ю. С.

студентка II курсу медичного факультету
*Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна*

МИКОЛА АМОСОВ – ДУША І СЕРЦЕ УКРАЇНИ

2013 рік ЮНЕСКО виголосило роком М.М. Амосова у зв'язку зі 100-річчям від дня народження цієї видатної людини – всесвітньо відомого хірурга, академіка НАН України та НАМН України, публіциста, літературного й громадського діяча, філософа, письменника, популяризатора науки та здорового способу життя, взірця гуманізму й високої моралі. Він є засновником української кардіохірургії і біокібернетики та розробником новаторських методик наукового пізнання фундаментальних основ розвитку суспільства, біологічних систем, особистості людини, кардіоторакальної хірургії. Намагаючись осмислити свій життєвий досвід, він розробив не тільки модель серця і внутрішньої сфери людини, а й модель особистості, суспільства.

Микола Михайлович Амосов народився 6 грудня 1913 р. в селі Ольхово Вологодської губернії. Сім'єю для Амосова була мати [3, 116]. Микола з малого віку пізнав тяжку селянську працю. Єдиною відрадою для нього стали

книги; саме через них в маленький сільський будиночок приходив величезний, багатогранний світ. З тих самих пір майбутній академік уже ніколи не розлучався з літературою, в якій і сам зміг залишити помітний слід. У 1932 р. закінчив Череповецький механічний технікум, після чого 3 роки працював змінним механіком на Архангельській електростанції. Разом із захопленням технікою Микола Амосов цікавився медициною. У 1935 р. він вступив до Архангельського державного медичного інституту, який закінчив із відзнакою в 1939 р. Там він познайомився з видатним фізиком В.Є. Лашкар'овим, який відкрив йому «світ парапсихології». Микола Михайлович хотів поступити в аспірантуру на кафедру фізіології, але місце було тільки на кафедрі військово-польової хірургії. Так практично випадково, він потрапив у хірургію. Але з ряду причин Амосов залишив аспірантуру і поїхав до Череповця, де почав працювати ординатором хірургічного відділення міжрайонної лікарні. Одночасно викладав у фельдшерсько-акушерській школі. У вільний час готувався до захисту диплома у ВЗП, проектуючи літак з турбопаровим двигуном. ВЗП Амосов закінчив у 1940 р. з відзнакою. У 1941 р. Амосов був призваний до лав Червоної Армії. Його відразу ж призначили провідним хірургом у Польовий Пересувний госпіталь, в якому він працював протягом всієї війни на багатьох фронтах. За час війни Амосов зібрав матеріал для кандидатської дисертації на тему «Про поранення колінного суглоба», яку захистив у м. Горькому (Нижній Новгород) в 1948 р. За ці роки він став досвідченим хірургом і міг оперувати будь-які частини тіла, особливо відзначився в лікуванні поранень грудної клітини, суглобів, переломів стегна [4, 14].

Після закінчення війни Амосов продовжує займатися хірургічною практикою. Він працює завідувачем відділення хірургії Брянської обласної лікарні, в якій створює власну методику резекції легенів при раку і туберкульозі. За шість років роботи в клініці і на посаді головного хірурга Брянської області він робить таких операцій більше всіх в Радянському Союзі. По цій темі Микола Михайлович захищає спочатку кандидатську, а

незабаром і докторську дисертації. У 1952 р. М.М. Амосова, як великого фахівця з грудної хірургії, було запрошено у Київський інститут туберкульозу для керівництва спеціально створеною клінікою торакальної хірургії. Тут з особливою повнотою розкрився його різносторонній талант хірурга та дослідника, фізіолога та інженера, стала особливо плідною наукова, організаторська, практична, педагогічна та суспільна діяльність. Амосов захистив докторську дисертацію на тему: «Пневмонектомії і резекції легенів при туберкульозі» і був обраний на кафедру в медінституті [3, 119]. М.М. Амосов був одним з ініціаторів широкого впровадження у нашій країні хірургії при захворюваннях легенів, вніс багато нового у розвиток цієї проблеми.

У 1955 р. Амосов заснував і очолив першу в Радянському Союзі кафедру грудної хірургії для вдосконалення лікарів, з якої пізніше виділилася кафедра анестезіології. Тут були підготовлені сотні фахівців – грудних хірургів та анестезіологів. Поворотним став 1957 рік. Тоді під час поїздки до Мексики, де була показана операція на серці з апаратом штучного кровообігу (АШК), Амосов «загорівся ідеєю» створити власний АШК [2, 17]. Повернувшись на Батьківщину, разом зі своїми співробітниками – лікарем І. Лісовим, інженерами-конструкторами О. Мавродієм і О.Трубчаніновим, Амосов починає роботу над власним апаратом подібного типу, продовжуючи займатися практичною хірургією. Амосову з колегами вдалося впритул підійти до операцій з пересадки серця. При ньому взялися впроваджувати електростимуляцію серцевої діяльності – вшивати хворим біостимулятори – та розвивати хірургію новонароджених. У 1959 р., будучи вже відомим хірургом, Микола Михайлович заснував і очолив відділ біологічної кібернетики в Інституті кібернетики Академії наук УРСР. Під його керівництвом були проведені фундаментальні дослідження систем саморегулювання серця, проведено розробку і побудову фізіологічної моделі «внутрішнього середовища організму» людини, моделювання на ЕОМ основних психічних функцій і деяких соціально-

психологічних механізмів поведінки людини [2, 59]. Майбутнє медицини вчений пов'язував із досягненнями суміжних наук – біології, фізики, хімії, кібернетики. Остання, на його переконання, повинна була поставити медицину в ряд найбільш точних наук. Головним завданням медицини майбутнього Амосов вбачав у знаходженні шляхів штучного регулювання організму, у приведенні його у відповідність із заданою програмою. Мрією вченого було створення штучного розуму.

У 1960-х – початку 1970-х рр. Микола Михайлович, захворівши на туберкульоз, лікувався в Старокримському санаторії. Повністювилікувавшись від недуги, організував у санаторії пульмонологічне хірургічне відділення. Неодноразово приїжджаючи на два-три місяці в Старий Крим до своїх родичів, Амосов привозив з собою своїх учнів і навчав їх лікувати хворих на туберкульоз. У 1962 р. він почав писати книги. Сталося це після смерті хворої дівчинки під час операції. Щоб виплеснути почуття, Амосов описав минулий день на папері, потім дав прочитати рукопис своєму другові письменнику Дольд-Михайлику, який допоміг надрукувати розповідь у журналі. Так з'явилася перша глава із згодом всесвітньо відомої, перекладеної на багато мов книги «Думки і серце». Після цього з-під пера Амосова вийшло ще багато книг: «Записки з майбутнього», «ППГ 22-66. Записки військового хірурга», «Книга про щастя та нещастя», «Голоси часів», «Роздуми про здоров'я», «Здоровье и счастье ребенка», «Книга о счастье и несчастьях», «Преодоление старости», «Моя система здоровья», «Голоса времен», «Размышления», «Энциклопедия Амосова», «Мое мировоззрение». Книга Миколи Амосова «Роздуми про здоров'я» вийшла колосальним тиражем – 7 мільйонів примірників. Кардіохірург розробив власну систему зміцнення здоров'я, так звану «систему обмежень і навантажень». Основними головними елементами цієї системи є: 1) їжа з мінімумом жирів, 300 г овочів і фруктів щодня, і щоб вага не піднімалася вище цифри (зріст мінус 100); 2) фізкультура (хоча б 20 – 30 хвилин гімнастики, це приблизно 1000 рухів, краще з гантелями по 2 – 5 кг); 3) управління психікою (коли

виділилося багато адреналіну, потрібно зосередити увагу на ритмічному рідкісному диханні і намагатися розслабити м'язи) [1, 247-248].

У 1974 р. М.М. Амосов став членом Спілки радянських письменників. Він був депутатом Верховної Ради СРСР п'яти скликань. До обов'язків народного депутата він ставився вкрай відповідально і завжди переживав через обмежені можливості в допомозі виборцям. Він був членом правління Всесоюзних та Українських товариств хірургів і кардіологів, членом Міжнародної асоціації хірургів, Міжнародного товариства серцево-судинних хірургів, Міжнародного товариства медичної кібернетики, членом редколегій і редакційних рад багатьох вітчизняних та зарубіжних журналів, членом комітету «За європейську безпеку». Держава нагородила невтомного трудівника орденом Вітчизняної війни II ступеню, двома орденами Червоної зірки, орденом Леніна, Золотою Зіркою Героя Соціалістичної Праці, орденом Жовтневої революції та багатьма медалями [3, 123]. У 1983 р. клініка серцево-судинної хірургії Київського НДІ туберкульозу та грудної хірургії реорганізована в Київський НДІ серцево-судинної хірургії МОЗ УРСР. Амосов став директором новоутвореного інституту і працював на цій посаді до 1989 р. У клініці, створеній цим талановитим хірургом, проведено близько 7000 резекцій легенів, понад 95000 операцій, пов'язаних з вадами серця, у тому числі близько 36000 з апаратом штучного кровообігу [2, 191]. Академік Амосов створив в Україні школу кардіохірургів. Під його керівництвом захищено 35 докторських і 85 кандидатських дисертацій. Наукова спадщина вченого складає близько 400 наукових праць, серед них 20 монографій з питань захворювань серця і судин, гнійних захворювань і туберкульозу легенів, проблем біологічної, медичної та психологічної кібернетики [1, 27].

Влітку 1985 р. у Миколи Михайловича почалися проблеми з серцем. Взимку 1998 р. стан його серця погіршився. Життя вченого обірвалося 12 грудня 2002 р. від обширного інфаркту міокарда. Микола Амосов мріяв дожити до 100 років, але відійшов у інший світ у 89 років.

За роки своєї кардіохірургічної практики Амосов провів понад 6 тисяч операцій на серці. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України Інституту серцево-судинної хірургії Академії медичних наук України присвоєно ім'я академіка Миколи Михайловича Амосова. Його ім'я носить вулиця, на якій розташований Інститут, а на будинках, де він працював і мешкав, встановлено меморіальні дошки. У 2000 р. він увійшов у першу десятку особистостей, які визначили обличчя країни у ХХ столітті, а у 2008 р. співвітчизники віддали йому друге місце, після Ярослава Мудрого, у списку 100 великих українців. Світла пам'ять про академіка М.М. Амосова назавжди залишиться в серцях його учнів, співробітників, багатьох тисяч врятованих ним хворих, усіх, хто мав щастя зустрічатися з цією видатною Людиною.

Література

1. Амосов Н. М. Энциклопедия Амосова. Алгоритм здоровья. Человек и общество / Н. М. Амосов. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 464 с.
2. Биологическая и медицинская кибернетика / Под ред. С.Н. Брайнеса. – М.: Медицина, 1971. – 248 с.
3. Гороховатська О.Я. Академік М. М. Амосов і розвиток ідей його школи в галузі біологічної та медичної кібернетики // Наука та наукознавство. – 2013. – № 4. – С. 116 – 126.
4. Амосов М.М. До 100-річчя від дня народження / Уклад. К.М. Амосова; НАН України. – К.: Академперіодика, 2013. – 264 с.